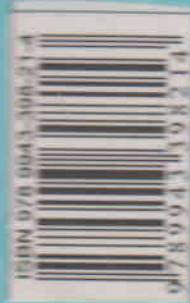
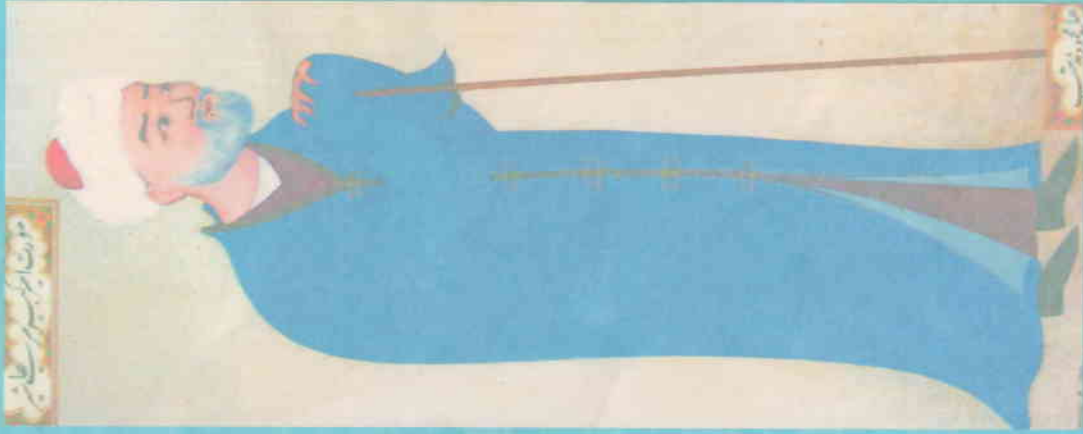

Дилнавоз
Юсупова

Алишер
Навой
“Хамса” сйда
мазмун ва
ритмнинг
бадий
уйғунлиги

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
МИРЗО УЛУҒБЕК НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН
МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ**

Дилнавоз ЮСУПОВА

**АЛИШЕР НАВОЙИЙ “ХАМСА”СИДА
МАЗМУН ВА РИТМНИНГ
БАДДИЙ УЙҒУНЛИГИ**

Монография

**Тошкент
«MUMTOZ SO‘Z»
2011**

УДК: 821.512.133 (092) Навоий
ББК 83.3(5У)1

Мазкур монографияда Алишер Навоий "Хамса" си таркибига кирувчи дostonлар ритмикасининг мазмун билан боғлиқлиги масаласини ўрганиш бош мақсад қилиб олинган, ритмик унсurlар: вазн, ритмик вариациялар, қoфия, радиф, бадий санъатлар ва ритмик урғунинг дostonлар мазмунини очишдаги ўрни кўрсатиб берилган.

Монография шеършунос ва арузшунос мутахассислар, филолог олимлар, аспирант, тадқиқотчи ва талабалар, шунингдек, аруз илми ва ритм назарияси билан қизиқувчи барча китобхонларга мўлжалланган.

Масъул муҳаррирлар: Филология фанлари доктори, профессор

Ҳамидулла БОЛТАБОВ,
филология фанлари доктори,
Афтондил ЭРКИНОВ

Тақризчилар:

Филология фанлари доктори, профессор
Шухрат СИРОЖИДИНОВ,
филология фанлари доктори,
Эминжон ТАЛАБОВ

Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети
Ўзбек филологияси факультети Илмий кенгашининг
2010 йил 30 декабрдаги (5-сонли баённома) мажлисида
нашрга тавсия этилган

ISBN 978-9943-398-21-4

© ШОС НОГМ © Дилнавоз Юсупова, 2011
© «MUMTOZ SO'Z», 2011

**Волидаи муҳтарамам Саидахон Орифжон
қизларининг руҳи покларига бағишлайман**

КИРИШ

Сўнгги йилларда ўзбек адабиётшунослигида бадий асар поэтикасини ўрганишга бўлган эътиборнинг кучайиши янги давр адабиётшунослиги олдига долзарб ва муҳим муаммоларни қўйди. Шўролар даврида ғоявийлик ҳамма соҳада бош мезон қилиб олинганлиги сабабли адабиётшуносликда ҳам асосий урғу бадий асар ғоясини ифодалашга қаратилиб, асар бадииятини ўрганишга етарли эътибор берилмай қолди.

Ҳозиги кунда маълум бир асар устида иш олиб бораётган тадқиқотчининг асосий эътибори давр талаби билан бадиият масалаларига қаратилмоқдаки, бу ҳам маълум маънода бир-ёқламаликни келтириб чиқаряпти. Бадий асарда қўлланилган шеърий санъатлар миқдорини аниқлаш, шоир лирикасида истифода этилган вазнлар сонини ҳисоблаб чиқишнинг ўзи билан бадий асар ва унинг муаллифи адабиётда қандай ўрин тутганлигини, унинг ижоди бадий адабиётнинг ривожига қай даражада ҳисса қўшганлигини аниқлаб бериш мумкин эмас. Шу маънода бу икки жиҳат — асар ғояси ва шаклий хусусиятларининг ўзаро муносабати масаласини ўрганиш, шакл мазмунга хизмат қилганлигини таҳлил қилиш ҳозирги адабиётшуносликнинг долзарб муаммоларидан саналади, чунки шакл ва мазмун муносабати масаласи аслида "...минг йиллардан бери мусулмон Шарқда мавжуд бўлган, ўзининг ибтидосини барча мўъжизотларнинг шарҳи ҳисобланган Куръони каримдан олган ва исломий-тасаввуфий фалсафа тараққиёти ҳамда бадий тафаккур тадрижи билан бу муносабат тараққий этиб, жорий мушаккал бир илмий тизимга айланган"¹.

Шакл ва мазмун бирлиги масаласи ўрта асрлардаёқ мусулмон Шарқи мумтоз поэтикасида муҳим аҳамиятга

¹ Болтабоев Х. Шакл ва маъни муносабати / Шарқ мумтоз поэтикаси. — Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2006. — Б. 83.

83.3(5Ў)1
Ю91

Юсупова, Дилнавоз.

Алишер Навоий «Хамса»сида мазмун ва ритмнинг бадий уйғунлиги / Д.Юсупова; масъул муҳаррирлар: Ҳ.Болтабоев, А.Эркинов; ЎзР олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий ун-ти. - Т.: MUMTOZ SO'Z, 2011. - 144 б.

ББК 83.3(5Ў)1

Ўқув-услубий нашир

Наширёт муҳаррири: Маҳкам Маҳмудов
Мусаҳҳиҳа: Камола Болтабоева
Техник муҳаррир: Бехзод Болтабоев

«MUMTOZ SO'Z»
масбулияти чекланган жамияти
наширёти

Наширёт лицензияси АИ № 103. 15.07.2008

Теришга берилди: 01.05.2011

Босинга руҳсат этилди 12.05.2011

Қоғоз бичими 60x84 1/32. Офсет қоғози. Times New Roman
гарнитураси. Ҳисоб-наширёт тобоғи 8,0.

Шарғли босма тобоғи 9,0. Адади 200

Баҳоси келишилган нархда

Тошкент, Навоий кўчаси, 69

Тел: 241-60-33

«ЎЗБЕКОСТОН»
Ташкилотнинг наширёт лицензияси
11/11 кўчирма берилган ва қўйилган бўлган
69-қўйилган нашога алоқасизлик
05-12-195-107